

EMIGRACIJA POLJAKOV V VELIKO BRITANIJO PO VSTOPU POLJSKE V EVROPSKO UNIJO

EMIGRATION OF POLES TO GREAT BRITAIN AFTER POLAND'S ENTRY INTO THE EUROPEAN UNION

The text deals with the case of emigration of Poles to Great Britain. The common economic market and free movement of the labour has its effects in working migrations. The reason lies in perceptible economic differences and development and social standard disparities between old and new members of EU. The purpose of the text is to highlight the effects and consequences of emigration on society and space in both countries. At the forefront is a personal view of emigrants and their experiences that found their (temporary) home in Great Britain due to their wish to earn money. The theoretical part is methodologically based on already published scientific findings on the topic of migrations. The main part presents some problems of emigration of Poles to Great Britain and explain them with the analysis of individual contributions published on the world wide web because this kind of researches are still occurring due to the case time vicinity. The conclusion emphasises the future problems of emigration to EU. There are expectations that the aims of migration policy in the future will be oriented in adapting to the circumstances of economically and developmentally differentiated and even more globalised EU.

Keywords: migrants, emigration, economical disparities, working migration, EU, Poland, Great Britain

Prispevek obravnava problematiko delovne emigracije Poljakov v Veliko Britanijo po vstopu Poljske v EU. Enoten gospodarski trg in prost pretok delovne sile se v največji meri odražata z delovnimi migracijami. Razloge za migracije je treba iskati v občutnih gospodarskih razlikah in razlikah v razvitosti ter družbenem standardu med starimi in novimi članicami EU. Namen prispevka je predstaviti vzroke in učinke ter njihove posledice na prostor in družbo v obeh državah. Poudarjen je zlasti vidik osebnih izkušenj posameznikov migrantov, ki so si z željo po zaslužku svoj (začasni) dom poiskali v Veliki Britaniji. V metodološkem smislu se v teoretičnem delu prispevek opira na že objavljene znanstvene izsledke na temo migracij, medtem ko je v nadaljevanju problematika emigracije Poljakov v Veliko Britanijo predstavljena in pojasnjena z analizo posameznih prispevkov, objavljenih na svetovnem spletu, saj omenjene raziskave zaradi časovne bližine še nastajajo. V sklepnem delu je poudarjena prihodnja problematika migracij v EU, kjer bo zaradi soočanja z novonastalimi družbenimi procesi in razmerami kot posledicami migracij, cilj migracijske politike usmerjen v prilagajanje potrebam bolj in bolj globalizirane in s tem gospodarsko in razvojno diferencirane EU.

Ključne besede: migranti, emigracija, gospodarske razlike, delovne migracije, EU, Poljska, Velika Britanija

UVOD

Migracije so bile in so tudi danes ena izmed pomembnih globalnih tem. Svetovni migracijski problemi, povezani z migracijskimi strahovi in pritiski zadevajo tudi prostor EU, kjer je ključna značilnost migracijske politike vpetost v evropske integracijske procese z možnostmi, ki se pri tem ponujajo. 1. 5. 2004 se je EU pridružilo deset novih držav, ki so se znašle na zunanjih mejah EU in so prevzele vlogo "schengenske periferije". Gre za nekdanje socialistične države¹ (izjema sta Malta in Ciper), ki so območje EU razširile na vzhod, hkrati pa s tem pridobile pravice in dolžnosti polnopravnih članic EU.

Enoten gospodarski trg in prost pretok delovne sile sta sprožila množične selitve iz gospodarskih razlogov, saj je prevladala želja po višjem zaslužku in boljšem jutri ob vrnitvi v domovino. Tako se je zaradi gospodarskih razlik, razlik v razvitosti in družbenih odnosih med starimi in novimi članicami EU takoj ob širitvi EU začel val migracij, kjer so postale pridružene članice države odselitve, medtem ko so postale stare članice Zahodne Evrope države priselitve.² Podrobneje bo obravnavan primer emigracije Poljakov v Veliko Britanijo z učinki in s posledicami na družbo in prostor v obeh državah.

Osvetljeni bodo ozadje, vzroki in posledice emigracije Poljakov, ki smo ji priča od leta 2004. S teoretskega vidika se besedilo opira na *push-pull* migracijsko teorijo, splošno teorijo ekonomsko motiviranih migracij ter na pojav vračanja v domovino. Ti pojavi so primerljivi z notranjimi migracijami v nekdanji Jugoslaviji (pojav "zdomstva") ter današnjimi migracijami znotraj EU. Z vsebinskega vidika bo emigracija Poljakov predstavljena in pojasnjena s pomočjo internetnih virov in člankov, saj tovrstne raziskave zaradi časovne bližine še nastajajo. Tako bodo v ospredje postavljeni vzroki in posledice migracij ter osebne izkušnje emigrantov s širšimi učinki na prostor in družbo obeh obravnavanih držav.

V sklepnih razmišljanjih bo poudarjena problematika migracij v EU in problematika prihodnje migracijske politike, ki bo zahtevala primerno zakonodajo in prilagajanja v bolj in bolj globalizirani in s tem gospodarsko in razvojno diferencirani EU.

1 Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Češka, Slovaška, Madžarska, Slovenija. 1. 1. 2007 sta se k EU priključili še Romunija in Bolgarija.

2 Zaznati je tudi nasprotno primere. Tak primer so recimo priseljeni iz Avstrije v Slovenijo. Teh je bilo po podatkih iz Statističnega letopisa RS leta 2003 33, 2004 29, 2005 145 in 2006 94 (SURS 2004, 2005, 2006, 2007).

POJEM MIGRACIJE IN MIGRACIJSKA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI

Raziskovanje migracij v širšem smislu zahteva temeljito interdisciplinarno delo. Naj najprej izpostavim ekonomsko teorijo migracij in teorijo notranje migracije ter razložim *push-pull* teorijo, ki skuša migracije razložiti z vplivom številnih dejavnikov na priselitvenem in odselitvenem območju. Vse navedene teorije so povezane z migracijami Poljakov v Veliko Britanijo, kjer je vzrok za emigracijo ekonomske narave,³ tip migracije notranji,⁴ *push-pull* dejavnikov pa več.

Ekonomska teorija migracij širše izpostavlja razmere na trgu dela, boljše možnosti poklicnega napredovanja, boljše pogoje dela, večje podjetniške in investicijske možnosti ter višji zaslužek. Predvideva, da lahko ljudje maksimizirajo svoje bogastvo in s tem tudi svojo blaginjo. Vzrok za ekonomske migracije je treba iskati v ceni dela, bodisi v različnih državah bodisi regijah, kjer so te razlike razvidne (Simon 1999a).

Vsako migracijo sprožijo *push-pull* dejavniki. Pri tem se pojavljajo dejavniki migracije na imigracijskem in emigracijskem območju. Na imigracijskem (priselitvenem) območju prevladujejo *pull* dejavniki, ki privlačijo imigrante. To so na primer ugodne možnosti za zaposlitev, napredovanje v službi, podjetniške in naložbene dejavnosti, višje plače in drugi dejavniki, ugodnejše klimatske razmere, cenejše šolanje, ipd. Na emigracijskem (odselitvenem) območju delujejo *push* dejavniki, ki potiskajo posameznika s tega območja. To so izguba zaposlitve, upadanje oziroma prenehanje določene ekonomske dejavnosti, naravne nesreče, izčrpana naravna bogastva, neperspektivne razmere za osebni razvoj in različne vrste osebne diskriminacije. *Push-pull* teorija veliko pripomore k razlagi vzrokov migracij, vendar pa lahko navajanje obeh vrst dejavnikov zamegli prave vzroke migracij. Težko ali skoraj nemogoče je tudi jasno določiti, ali so migracije nastale zaradi prve ali druge skupine dejavnikov in v kolikšni meri. Pri tem je treba tudi opozoriti na migrantovo subjektivnost ocenjevanja posameznih dejavnikov (Malačič 2003). Kar nekemu pomeni več, lahko pomeni drugemu manj. Vsak migrant je torej individuum, ki prisluhne svoji subjektivni presoji.

Migracije so lahko notranje ali zunanje. Primer migracije Poljakov v Veliko Britanijo po 1. 5. 2004 lahko označujemo za notranjo migracijo,⁵ saj je Poljska skupaj s preostalimi devetimi državami postala članica EU. S tem je tudi zanjo začel

3 Namesto besedne zveze "ekonomske migracije" (terminološko posplošeno) lahko za tovrstne migracije uporabimo tudi natančnejšo opredelitev z besedno zvezo "delovne notranjeevropske" migracije.

4 Razlaga pod opombo št. 5.

5 Z drugega vidika lahko migracije Poljakov znotraj EU razumemo tudi kot "zunanje", na kar nakazuje dejstvo, da so posamezni migranti popolnoma zamenjali družbeno okolje in kulturni ter jezikovni ambient in jih imenujemo izseljenci, saj je zanje še vedno značilno prostorsko, družbeno in politično delovanje, kakršno je veljalo za klasične zdomce/izseljence pred desetletji.

veljati prost pretok delavcev in blaga, kar je na splošno omogočilo migracije v druge tuje države, zlasti na Zahod. Tako so nekoč stare emigracijske države postale države nove imigracije. Toda samo tiste, ki ob pridružitvi deseterice niso uvedle omejitvenih prehodnih obdobj. To so bile Irska, Švedska in Velika Britanija.⁶

Danes, ko so meje EU pomaknjene že globoko na evropski vzhod in jug, se migracijska politika EU srečuje z novimi problemi, strahovi, izzivi, razločevanji in pritiski globalizacije. Prav zaradi slednjega je večina držav EU že s 1. 5. 2004 uvedla restriktivne ukrepe in direktive pri omejevanju migracij pred morebitnimi vdori migrantov iz pridruženih nekdanjih socialističnih vzhodnoevropskih držav. Za osrednji element omenjene restriktivne migracijske politike velja schengenski režim, to je elektronsko nadzorovanje zunanjih meja EU. Izraz "Schengen" je povezan z dvema dokumentoma: s podpisom Schengenskega sporazuma in novonastalo konvencijo. Sporazum, ki so ga leta 1985 v istoimenskem luksemburškem kraju podpisale Francija, Nemčija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg, je predvideval postopno odpravo nadzora na mejah omenjenih držav. Po petih letih (junija 1990) so omenjena peterica držav ter Italija, Španija, Portugalska in Grčija, ki so se sporazumu pridružile pozneje,⁷ podpisale Schengensko konvencijo, ki je stopila v veljavo marca 1995. Konvencija je odpravila mejni nadzor na notranjih mejah držav podpisnic, posledično pa se je oblikovala skupna zunanja meja, kjer se mejni nadzor opravlja v skladu s skupnimi pravili z namenom zagotavljanja varnosti članic. Ta pravila zajemajo oblikovanje skupnega viznega režima, koordinacijo med policijami, carinskimi ter pravosodnimi organi, ukrepe za boj proti terorizmu in organiziranemu kriminalu. Pomemben del schengenske zakonodaje določa tudi delovanje schengenskega informacijskega sistema.⁸ Tako so v načelu in s spoštovanjem omenjenega režima omejitve notranjih migracij manjše, večje pa za migracije iz drugih držav, zlasti držav tretjega sveta. Za priseljence iz tretjih držav v EU torej velja, da lahko v okviru omejitev izdanih dovoljenj bivajo le v tistih državah, ki so jih sprejele, nimajo pa nujno pravice do dela ali dostopa do izobraževalnih ustanov. Hkrati pa stalno bivališče za priseljence iz tretjih držav ne pomeni, da bi ti imeli pravico do mobilnosti znotraj drugih držav članic EU (Verlič-Christensen 2002).

Prav število migrantov iz držav v razvoju narašča, zato je zakonodaja pri dodeljevanju azila, statusa begunca in pravice do začasnega zatočišča v vsaki državi EU

6 Preostale države, stare članice EU, so trg delovne sile sprostile pozneje. Španija, Portugalska, Finska in Grčija 1. 5. 2006, Italija 31. 7. 2006, Nizozemska pa 1. 5. 2007.

7 Slovenija se je schengenskemu območju pridružila 21. 12. 2007 kot novinka med državami, ki so se EU pridružile leta 2004. Širitev schengenskega območja je predvidena tudi na preostale članice novinke.

8 Evropska komisija (2008): "Aktualne teme, Schengen" (http://ec.europa.eu/slovenija/dossier/schengen/index_sl.htm, 12. 12. 2008).

posebej urejena in variira, zlasti pa temelji na konvencijah ZN in bilateralnih dogovorih med državami. Dodelitev stalnega bivališča migrantom iz držav v razvoju velja navadno za eno leto, pri tem pa se upošteva izpolnjevanje pogojev o zaposlenosti, obstoju zakonskega statusa, nekaznovanosti in sposobnosti preživljanja.

Za migrante znotraj EU (med starimi članicami) velja načelo svobodnega pretoka delovne sile ob upoštevanju zahtevanih določil.

V večini držav članic EU delovno in bivalno dovoljenje ni potrebno za državljane EU, kar jim omogoča po skupnem sporazumu od leta 1992 maastrichtska pogodba, dopolnjena pozneje z amsterdamsko (1999), ki navaja vrsto socialnih pravic (volilna pravica, zdravstvo, pravica do izobraževanja, do zaposlovanja, itd.) in pravic iz dela (delovna doba, pokojnine, obdavčenje dohodkov), ki naj jih države članice spoštujejo za vse priseljence iz drugih držav članic in jim tako omogočajo enakopravnost z državljani in socialno integracijo (Verlič-Christensen 2002: 33).

Seveda pa morajo ti migranti pri selitvi iz ene države v drugo izpolnjevati vrsto pogojev: imeti morajo dokazila o sredstvih za preživljanje iz lastnih dohodkov ali zaposlitev, urejeno socialno ali zdravstveno zavarovanje in zagotovljeno bivališče. Ker je strah pred množičnim priseljevanjem iz nekdanjih socialističnih držav Vzhodne Evrope ta določila in te pravice nekoliko zameglil, je večina starih članic (razen prej omenjenih) uvedla že omenjena prehodna obdobja. Sedemletno prehodno obdobje, ki je razdeljeno na 2 leti + 3 leta + 2 leti, velja le za prosto gibanje delavcev. Tako imajo v prehodnem obdobju stare članice in članice EGP (Evropskega gospodarskega prostora: Norveška, Islandija, Liechtenstein) možnost uvesti različne omejitve za zaposlovanje delavcev iz novink, trg delovne sile pa morajo v celoti sprostiti najpozneje leta 2011. Ob širitvi povezave 1. maja 2004 se je zgolj trojica starih članic EU – Velika Britanija, Irska in Švedska – odločila, da ne bodo uveljavile pravice do prehodnega obdobja.⁹

Za ekonomske migrante ima poseben pomen država blaginje, ki se je razvila po drugi svetovni vojni v Zahodni Evropi in ZDA. "Država blaginje pomeni, da na trgu država skrbi s transferji za socialni položaj večine prebivalcev in s tem zmanjšuje njihovo življenjsko tveganje (pokojninski sistem in zdravstveni javni sistem sta najboljša dokaza za takšne medgeneracijske solidarnosti)" (Kovač 2003: 58). Hkrati so te države poleg širokega trga dela, višjih plač in boljše kakovosti življenja zelo privlačne za migrante iz manj razvitih držav, ki v iskanju "obljubljene dežele" stremijo po socialni varnosti, boljšem življenju in napredovanju. Stranski učinek "držav blaginje" so domači delavci, ki ne želijo opravljati nekvalificiranih in slab-

● ● ●
9 Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji (2008): "Zaposlovanje in sociala, Prehodna obdobja za prost pretok delovne sile" (<http://evropa.gov.si/zaposlovanje/prehodno-obdobje/>, 12. 12. 2008).

še plačanih del. Nastali primanjkljaj delavcev (tudi visokokvalificiranih) skušajo "države blaginje" zapolnjevati predvsem z migracijskimi tokovi (Kovač 2003).

Naglo povečevanje deleža starega prebivalstva, potrebe po delovni sili in veliko cenejša delovna sila iz nekdanjih socialističnih držav Vzhodne Evrope so nekateri vzroki, da Velika Britanija, Irska in Švedska niso uvedle prehodnih obdobj, ki bi preprečila prihode migratov iz omenjenih držav. Migracije naj bi tudi pozitivno vplivale na gospodarsko rast in podjetniško iniciativnost, povzročale naj bi večjo konkurenčnost na trgu dela in povečevale motiviranost za delo, migranti naj bi bili tudi nadpovprečno nagnjeni k varčevanju in investiranju ter k temu, da s svojim delom in z dejavnostjo pokrivajo nekatera pomembna poslovna področja (Simon 1999b). Med novimi pridruženimi članicami naj bi bilo k emigriranju najbolj nagnjeno prebivalstvo najmanj razvitih držav, predvsem Poljske, najmanj pa najbolj razvitih, to je Češke in Slovenije.

VSTOP POLJSKE V EVROPSKO UNIJO

S 1. 5. 2004 je večina držav EU uveljavila pragmatično načelo "prehodnega obdobja" z možnostmi uvajanja različnih omejitev za zaposlovanje delavcev iz držav novink. V prvih dveh letih so te države ohranile nacionalne ukrepe zaposlovanja, pozneje pa naslednja tri leta poročale o stanju na področju trga dela in o morebitnem podalšanju izvajanja nacionalne zaposlovalne zakonodaje za novi dve leti.

Irska, Švedska in Velika Britanija so trg zaposlovanja popolnoma sprostile. To je omogočilo preprost in hiter vstop tujcev, zlasti iz nekdanjih socialističnih vzhodnoevropskih držav, ki so postale članice EU. Velike ekonomske razlike, zlasti višji življenjski standard, višje plače in boljše možnosti zaposlovanja so poleg znanja jezika izzvale številne Poljake, da so se odločili za odhod "na boljše". Poljakom so se ob vstopu v EU ponudile možnosti boljšega zaslužka in takojšnje zaposlitve, kar je bilo v primerjavi s slabimi ekonomskimi in zaposlitvenimi razmerami doma dovolj tehten razlog za emigracijo. Čeprav visoko izobraženi in z delovnimi izkušnjami so bili za veliko višji zaslužek pripravljeni sprejeti tudi nižje kvalificirana, obrtniška, storitvena in druga dela kot doma. Spodbujala jih je tudi želja po hitrem zaslužku in vrnitvi domov, kjer bi si z zasluženim denarjem rešili stanovanjski problem in ustanovili zasebna podjetja, odprli obrti ali se ukvarjali z drugimi storitvenimi dejavnostmi, za katere bi si izkušnje pridobili v Veliki Britaniji.

V primerjavi s Poljsko so v Veliki Britaniji že od nekdaj prevladovale povsem drugačne ekonomske razmere. Velika potreba po delovni sili, zlasti v nekaterih segmentih dela, je narekovala bolj učinkovito zaposlovalno politiko, katere cilj je bil zapolnitev vrzeli za deficitarna dela, dejavnosti in poklice, ki jih Britanci niso želeli opravljati. Tako je kot nekoč Portugalska tudi Velika Britanija, ki je bila včasih

izvoznica delovne sile, postala država uvoznica delovne sile. Za Veliko Britanijo je bilo s političnoekonomskega vidika še posebno pomembno, da naj bi migracijski tokovi ne vplivali negativno na brezposelnost in da naj bi bili migracijski učinki na trgu dela manjši od pričakovanih in običajno prikazani kot večji zaradi političnih, ideoloških in drugih ksenofobičnih razlogov (Kovač 2003). Negativen vpliv na trgu dela naj bi ne bil prisoten tudi zaradi zapolnjevanja problemov strukturne brezposelnosti in tržnih niš.

Manj pozitivnih učinkov migracijskih tokov je zaznati v emigracijskih državah. Primer Poljske, ki jo opredeljuje dolgo preteklo obdobje socialistične ureditve, nakazuje na številno emigracijo visokokvalificirane delovne sile zlasti po padcu komunističnega režima, še najbolj pa po vstopu v EU, kar dolgoročno pomeni primanjkljaj visokokvalificiranih delavcev in strokovnjakov na številnih področjih na državni ter regionalni ravni.

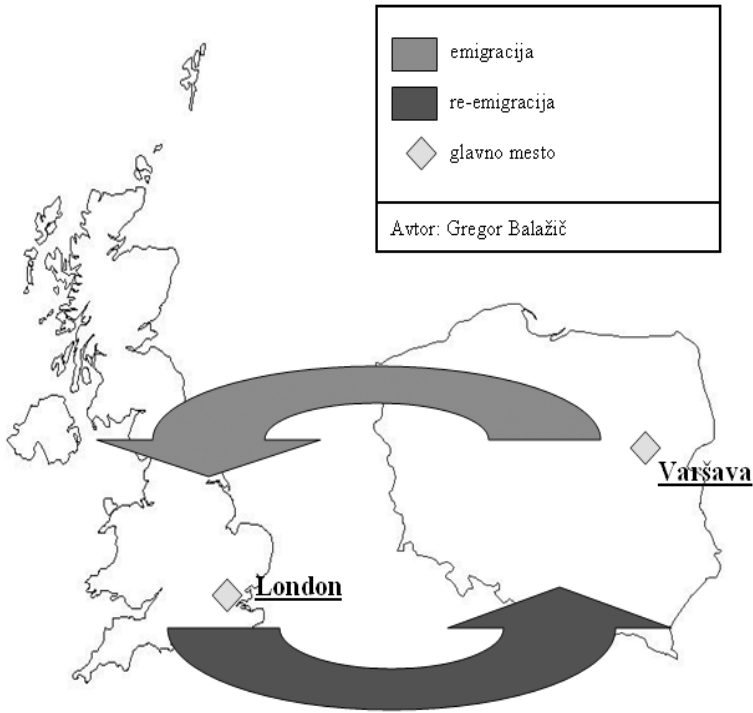
Razmislek o migracijah vodi v razmišljanje o mejah, identiteti, gospodarstvu, globalizaciji, kulturi in nenazadnje o človekovih pravicah. Migranti se v novih okoljih, kljub temu da gre večinoma za velemesta, počutijo državljane ali nedržavljanke in vsak posameznik ima pri tem svojo izkušnjo. V nadaljevanju bodo podrobneje predstavljeni vplivi in učinki emigracije Poljakov v Veliko Britanijo na tamkajšnje prebivalstvo ter razmere na trgu dela. Pozornost bo posvečena tudi procesu vračanja. Obravnavana bodo vprašanja življenjske odločitve o odselitvi, življenjskih razmerah v Veliki Britaniji in medsebojnih odnosih v novem okolju. V ospredje bo postavljenih več subjektivnih pogledov posameznikov, tako Poljakov kot tudi Britancev, na njihovo skupno življenje.

VELIKA BRITANIJA, DRUGI DOM ZA ŠTEVILNE POLJAKE

Število vseh prispelih Poljakov v Veliko Britanijo ni natančno znano. "Oblasti ocenjujejo, da je bilo od maja 2004 izdanih več kot 610.000 delovnih dovoljenj. Nekateri strokovnjaki menijo, da v Veliki Britaniji trenutno živi milijon Poljakov, med njimi so številni po starosti sposobni za delo" (Tabela 1).¹⁰ Intenzivnost priseljevanja se je po ocenah Centralnega statističnega urada Republike Poljske, Ministrstva za gospodarstvo in delo Republike Poljske in Urada za državno statistiko Velike Britanije od navedenega datuma stopnjevala (kar prikazujejo spodnji tabeli in graf). Pristojne britanske službe ugotavljajo, da je med Poljaki prišlo do občutnega zmanjšanja brezposelnosti, saj je njihov namen dobiti delo. V večini primerov gre za posameznike, ki opravljajo deficitarne poklice, ki jih Britanci ne želijo opravljati in za katere je potrebna nižja izobrazba od tiste, ki jo imajo. Veliko

● ● ●
10 Szmigielski, Robert (2009): "Reports of Polish workers returning 'en masse disputed'" (<http://www.cbw.cz/en/article/reports-of-polish-workers-returning-en-massedisputed.aspx>, 2. 8. 2009).

Slika 1: Grafični prikaz emigracije in reemigracije Poljakov

med njimi je tudi takih, ki imajo visoko izobrazbo, a so zaradi želje po boljšem življenju, zaslužku in novih izzivih sprejeli tudi nižje kvalificirana dela, obrtniška dela ter dela v segmentu storitev. Najbolj iskani poklicni profili so povezani z ročno-obrtniški deli: vodovodar, mizar, pleskar, zidar. Iskani so tudi delavci v turizmu in gostinstvu; natakarji, kuharji, sobarice. Prav ta delovna mesta so zasedli številni Poljaki, predvsem zaradi bistveno višjih plač, ki so za britanske delodajalce še vedno sprejemljive in nižje od tistih, ki bi jih ponudili Britancem. Jim Flanagin, 48-letni zidar, pravi, da so Vzhodnoevropejci, ki so opravljali zidarska dela, delali za četrtno manjše dnevno plačilo.¹¹ “Poljaki so dobrodošli, a se hkrati potegujejo za ista delovna mesta kot Britanci.”¹²

11 Workpermit.com (2005): “East European immigrants transforming London” (http://www.workpermit.com/news/2005_10_24/east_european_immigrants_change_london.htm, 6. 6. 2008).

12 Doughty, Steve (2006): “UK lets in more Poles than there are in Warsaw.” V: Mail Online (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-384121/UK-lets-Poles-Warsaw.html>, 6. 6. 2008).

Tabela 1:¹³ Število Poljakov z začasnim dovoljenjem za bivanje v Veliki Britaniji po oceni Centralnega statističnega urada Republike Poljske, Oddelka za demografske raziskave za obdobje 2004–2007, v primerjavi z letom 2002

Leto ¹⁴	2002	2004	2005	2006	2007
	24.000	150.000	340.000	580.000	690.000

Vir: Centralni statistični urad republike Poljske (Główny Urząd Statystyczny).¹⁵

Tabela 2:¹⁶ Informativna ocena števila Poljakov, ki so bili med letoma 2004–2007 registrirani v registru delovno aktivnega prebivalstva Velike Britanije (Workers Registration System)

Leto	2004 ¹⁷	2005 ¹⁸	2005 ¹⁹	2006 ²⁰	2006 ²¹	2007 ²²	2007 ²³	2008 ²⁴
	73.500	131.290	204.895	264.560	358.200	430.400	508.400	538.000

Vir: Ministrstvo za gospodarstvo in delo Republike Poljske (Ministerstwo Gospodarki i Pracy).²⁵

13 Podatki, predstavljeni v tabeli, so zgolj informativna ocena števila Poljakov, ki so bili ob koncu navedenih let začasno v Veliki Britaniji. To število ne zajema sezonskih delavcev (navadno za obdobje bivanja do treh mesecev), delavcev na črno in tistih, ki so bili že prej v Veliki Britaniji. Podatki za navedena leta medsebojno niso primerljivi, saj so zgolj informativna ocena stanja za določeno leto, upoštevaje vir priseljevanja.

14 Za obdobje 2002–2006 so v število vključeni tisti, ki so v Veliki Britaniji začasno prebivali več kot dva meseca, medtem ko so v število za leto 2007 vključeni tisti, ki so v Veliki Britaniji začasno prebivali več kot tri mesece.

15 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_Informacja_o_rozmiarach_i_kierunk_emigra_z_Polski_w_latach_2004_2007.pdf, 18. 8. 2009.

16 Podatki, predstavljeni v tabeli, so informativni in predstavljajo število Poljakov, ki so se prijavi v register delovno aktivnega prebivalstva Velike Britanije. Podatki ne vključujejo dela na črno, prav tako podatki ne odražajo dejanskega stanja na trgu dela, saj gre v številnih primerih za opravljanje sezonskih del, pri katerih prekinitve del in izpisi iz evidence niso beleženi. Upoštevati je treba tudi množičnost prijav v register in posledično izdajanje in pomanjkanje delovnih dovoljenj, kar je znižalo merila pri evidentiranju. Prav tako podatki ne upoštevajo Poljakov, ki so bili v register delovno aktivnega prebivalstva prijavljeni pred 1. 5. 2004.

17 Število registriranih od začetka maja do konca decembra 2004.

18 Število registriranih v maju 2005.

19 Število registriranih v decembru 2005.

20 Število registriranih v juniju 2006.

21 Število registriranih v decembru 2006.

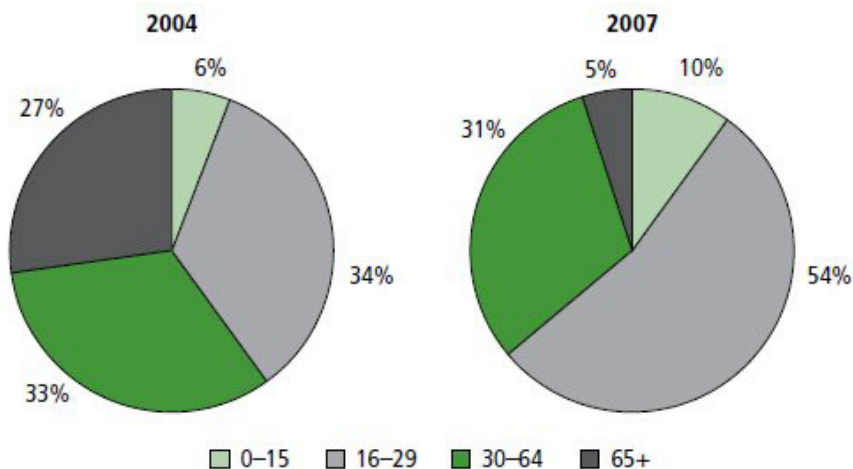
22 Število registriranih v juniju 2007.

23 Število registriranih v decembru 2007.

24 Število registriranih v juniju 2008.

25 <http://www.migracje.gov.pl/?1,30,216,200803>, 18. 8. 2009.

Graf 1:²⁶ Starostna struktura na Poljskem rojenega prebivalstva Velike Britanije za leti 2004 in 2007

Vir: Urad za državno statistiko Velike Britanije (Office for National Statistics).²⁷

Poljski delavci so torej dobrodošli tudi zaradi svoje delavnosti in znanja. "Mnogi delajo sedem dni na teden, pošiljajo denar domov in se vračajo na Poljsko po določenem obdobju treh ali štirih mesecev čez poletje ali med novoletnimi prazniki za nekaj tednov, odpotujejo pa z avtobusi."²⁸ Pomemben je tudi podatek, ki ga navaja britansko ministrstvo za delo, da je od vseh, ki so zapustili Poljsko in našli delo v Veliki Britaniji, 80 odstotkov mlajših od 35 let, tretjina pa ima visoko izobrazbo.²⁹

26 Graf prikazuje oceno starostne strukture na Poljskem rojenega prebivalstva Velike Britanije in izhaja iz letnega anketiranja prebivalstva (APS, Annual Population Survey, od leta 2004). Pri tem so podlaga za oceno podatki, pridobljeni z anketiranjem delovne sile (LFS, Labour Force Survey). Vzorec vključuje vse na Poljskem rojene posameznike, ki so bili rezidenčno prebivalstvo Velike Britanije vsaj šest mesecev in so se v času anketiranja nahajali na domovih, kjer so imeli prijavljeno prebivališče. V vzorec niso vključeni študentje, ki so bili prijavljeni v študentskih domovih (in tisti, ki nimajo staršev s statusom rezidenta), in posamezniki, ki so se v času anketiranja nahajali v hotelih, zaporih ali so bili nastanjeni drugje. Anketiranih je bilo 53.000 gospodinjstev. Anketiranje je potekalo v petih fazah po približno 11.000 anketiranih v vsaki fazi.

27 http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_population/Population_trends_135.pdf, 18. 8. 2009.

28 Henley, Peter (2006): "South: Polish immigration." V BBC (http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/5080924.stm, 6. 6. 2008).

29 Espino, Nathaniel (2007): "Poland wants its workers back from Western Europe." V International Herald Tribune (<http://www.iht.com/articles/2007/05/16/business/zloty.php>, 6. 6. 2008).

Osebne izkušnje, želje in namere Poljakov, ki so delali in živeli v Veliki Britaniji, se bistveno ne razlikujejo. Vsi so imeli podobne cilje: to je hitro zaslužiti določeno vsoto denarja in se vrniti domov. To je bilo značilno tudi za "gastarbajterje", ki so že v 60. letih in pozneje v 70. letih 20. stoletja iz Jugoslavije, Turčije, Italije in Španije odhajali na delo v Nemčijo in v druge zahodnoevropske države.³⁰ Tudi med njimi je večina domov pošiljala določene vsote denarja, nekateri med njimi pa se domov niso nikoli vrnili.

"Tu sem, da bi zaslužil, kolikor lahko in se vrnil domov. Na Poljskem je brezposelnost med 20- in 25-odstotna, plače so zelo nizke in težko je najti delo. Sicer pa nisem tu samo zaradi dela. Od doma sem odšel tudi zaradi tega, ker sem želel zaslužiti svoj denar in živeti na svojem, kar mi doma ne bi uspelo,"³¹ pravi petindvajsetletni Radek, ki je po izobrazbi kvalificirani elektromehaničar. "Opravljal bi tudi druga dela, hitro se učim in sem prilagodljiv delavec v primerjavi z Britanci."³² Ewelina Kaszubska je dvaindvajsetletna skrbnica nočnega lokala v Londonu. "Podjetja na Poljskem ne morejo ponuditi primerljivih plač, tu zaslužim na teden toliko kot v enem mesecu v Wrocławu, s tem, da je to v funtih. Razmišljam celo, da bi se preselila v ZDA in si tam poiskala delo."³³ Rafal Kapal je v Veliko Britanijo prišel pred osmimi leti in je avtoprevoznik pri Michelinu. Na vprašanje, zakaj je toliko Poljakov prišlo v Veliko Britanijo, odgovarja: "Poznam razlog: ti ljudje stremijo k boljšemu življenju in zaposlitvi, mislim pa, da je denar primarni dejavnik."³⁴ Rosana Ciurysek dela za podjetje Merrill Lynch, ki se ukvarja s finančnim svetovanjem. Zase pravi, da je del invazije Poljakov na Veliko Britanijo.

Na Poljskem trenutno ni priložnosti, da bi se zaposlila v bančništvu, tu delam v perspektivnem delovnem okolju in to tudi moja mati težko razume, čeprav tudi sama dela na podobnem področju na Poljskem. Za nekoga, ki se s tem sploh ne ukvarja, pa je to še toliko težje razumljivo. London je zame zelo privlačno mesto tudi s kulturnega vidika, in kljub temu, da so stroški življenja visoki, me to ne moti, saj nimam finančnih problemov. Sem pa sem prišla tudi, da bi izpopolnila znanje angleščine.³⁵

30 Iz tega je jasno razvidno, da so v bistvu te migracije močno podobne "zdomstvu", ki ga poznamo v slovenskem okolju.

31 Jeffries, Stuart (2005): "Workers of the world." V Guardian.co.uk (<http://www.guardian.co.uk/uk/2005/mar/09/immigration.immigrationandpublicservices>, 6. 6. 2008).

32 Jeffries, Stuart (2005): "Workers of the world." V Guardian.co.uk (<http://www.guardian.co.uk/uk/2005/mar/09/immigration.immigrationandpublicservices>, 6. 6. 2008).

33 Espino, Nathaniel (2007): "Poland wants its workers back from Western Europe." V International Herald Tribune (<http://www.ihf.com/articles/2007/05/16/business/zloty.php>, 6. 6. 2008).

34 Henley, Peter (2006): "South: Polish immigration." V BBC (http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/5080924.stm, 6. 6. 2008).

35 Jeffries, Stuart (2005): "Workers of the world." V Guardian.co.uk

Po besedah britanskega diplomata Christopherja Thompsona v Varšavi so delavci iz nekdanjih socialističnih vzhodnoevropskih držav splošno zaželeni, saj z znanjem, vestnostjo in motivacijo žanjejo velik ugled.³⁶ Eden izmed razlogov je tudi ta, da so imeli v nekdanjih socialističnih državah šole, ki so izučile iznajdljive, tehnično podkovane in delovne posameznike za ročna in druga obrtniška dela.

Britanske oblasti so s številnimi Poljaki zapolnile vrzeli na različnih delovnih področjih, med katerimi prednjačijo obrtniška dela, dela v gradbeništvu, storitve v gostinstvu in turizmu ter transportu. S tem pa so se odprla številna nova vprašanja, povezana s trgovino dela, z brezposelnostjo ter integracijo prišlekov. Hkrati so se predvsem zaradi množičnosti pojavili nastanitveni problemi in brezdomstvo. Do določene mere se je spremenil tudi odnos Britancev do številnih Poljakov, ki so zaradi množičnosti postali konkurenčni na trgu dela. "Prebivalci se v globalni in lokalni perspektivi vse bolj razločno delijo na državljane in nedržavljanke, na avtohtone in prišleke, na domače in tuje, na zahodne in južne" (Pajnik in Zavratnik 2003: 5). Poljski delavci so s svojim prihodom do določene mere spremenili tudi podobo mest, zlasti Londona, transportna podjetja so prav zaradi njihove številčnosti, prihodov in vračanja organizirala nove redne transportne povezave, kjer so zaradi cenovne ugodnosti zanimivi nizkocenovni letalski prevozi (primer take letalske družbe je Wizz Air), čeprav se še vedno veliko ljudi odloča za potovanje z avtobusi.

UČINKI PRISELJEVANJA POLJAKOV V VELIKO BRITANIJO

Prost pretok delovne sile je uresničil sanje mnogim Poljakom, ki so odšli v Veliko Britanijo z željo po boljšem zaslužku in življenjskem standardu. Toda zaradi množičnosti, jezikovnih ovir in soočanja z nepoznanimi razmerami v drugi državi so se soočili tudi s številnimi problemi. Mnogi niso našli dela in nastanitve. Tako so kar čez noč postali brezdomci, ki so si svoje zatočišče poiskali kar na ulicah ali pod mostovi. "Na Poljskem smo verjeli, da je Velika Britanija država, ki nudi visoke dohodke in z veliko potrebo po delovni sili," je povedal 31-letni Poljak in pojasnil: "[v]endar sem ugotovil, da to v veliki meri ne drži, saj sem takoj po prihodu preseenečen videval številne in vedno nove Poljake, ki so živeli kar na ulicah."³⁷ Ti ljudje so v Veliko Britanijo prišli brez denarja, kakršnihkoli poznanstev, znanja jezika in

(<http://www.guardian.co.uk/uk/2005/mar/09/immigration.immigrationandpublicservices>, 6. 6. 2008).

36 Fuller, Thomas (2005): "Europe's great migration, Britain absorbing influx from the East." V *International Herald Tribune* (<http://www.iht.com/articles/2005/10/20/news/poles.php>, 6. 6. 2008).

37 Hill, Amelia (2006): "Homeless Poles too ashamed to leave UK." V *Guardian.co.uk* (<http://www.guardian.co.uk/society/2006/sep/10/homelessness.asylum>, 6. 6. 2008).

jih britanske mestne oblasti smatrajo za podvržene kriminalnim dejanjem in prostituciji. Še najbolj zaskrbljujoče pa se zdi, da si po izjavah sodeč ne želijo domov. "Kako naj se vrnem domov k družini, ki mi je zaupala, in pojasnim, da sem bil brezdomec? Raje ostanem tu, živim na ulici in nadaljujem z iskanjem zaposlitve,"³⁸ je rekel neki Poljak.

V neprijetnih življenjskih situacijah so se znašli tudi tisti, ki so dobili zaposlitev, vendar je šlo v številnih primerih za dela, kjer so plačila prejeli "na roko". To so bila zlasti sezonska dela, ki so Poljakom omogočila hiter zaslužek, po koncu sezone pa so ti delavci ostali brez zaposlitve in bivališča. Število tovrstnih delavcev zaradi nevedenih statistik ni znano. Veliko se jih je kmalu vdalo alkoholu in drogami ter življenju na ulici. Poseben primer predstavljajo posamezniki, ki so utrpeli posledice poškodb na delu. "Kot električar sem prejemal dobro plačilo, dokler si pri delu nisem poškodoval prstov."³⁹ Nemalo je tudi takih, ki so zaradi zasvojenosti z alkoholom in drogami utrpeli psihične težave. Med njimi je Adam, ki pravi, da je veliko svojega časa preživel po avtocestah. Poljske oblasti sodelujejo z britanskimi in številni povratniki, ki se jim sanje niso uresničile, se vračajo domov z avtobusi, da bi bili doma deležni ustrezne oskrbe.

Vzhodnoevropejci, med njimi so najštevilčnejši Poljaki (ki so po oceni za leto 2007 tretja največja nacionalna skupina v Veliki Britaniji, kar prikazuje spodnja tabela), so spremenili podobo britanskih mest. Na ulicah Londona je poljščino slišati skoraj na vsakem koraku in je zaradi tega postala nekaj vsakdanjega. Povečala se je tudi prodaja poljskega piva, odprli so se številni poljski lokali in prodajalne. "Povpraševanje po poljskih prehrabnih artiklih se je drastično povečalo, tako da moram imeti sedaj veliko večje skladišče, najbolj pa se je povečalo povpraševanje po poljskem pivu,"⁴⁰ je pojasnil Ryszard Wolski, ki vodi uvozno podjetje s prehrabnimi artikli.

38 Hill, Amelia (2006): "Homeless Poles too ashamed to leave UK." V Guardian.co.uk (<http://www.guardian.co.uk/society/2006/sep/10/homelessness.asylum>, 6. 6. 2008).

39 Broomby, Rob (2008): "Poles head home as UK dream fades." V BBC (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7281608.stm>, 6. 6. 2008).

40 Workpermit.com (2005): "East European immigrants transforming London" (http://www.workpermit.com/news/2005_10_24/east_european_immigrants_change_london.htm, 6. 6. 2008).

Tabela 3:⁴¹ Pet največjih nacionalnih skupin v Veliki Britaniji za leti 2004 in 2007 (v tisočih), pri katerih so se posamezniki rodili zunaj Velike Britanije

	2004		2007	
	Država	Ocena	Država	Ocena
1.	Indija	502	Indija	613
2.	Irska	452	Irska	420
3.	Pakistan	281	Poljska	405
4.	Nemčija	275	Pakistan	377
5.	Bangladeš	225	Nemčija	266

Vir: Urad za državno statistiko Velike Britanije (Office for National Statistics).⁴²

Množična emigracija z vzhoda Evrope se je zgodila zelo sunkovito in le redko-kdo je pričakoval tako številne prišleke. Pristojne institucije so se poleg problemov brezdomstva, brezposelnosti, dela "na črno" in drugih problemov soočile tudi s povečanim obsegom dela. "Priselitve v taki meri so bile nepričakovane, tako da nismo predvideli morebitnih hitrih širitev institucij in njihovega dela."⁴³ Razširila se je Rimokatoliška cerkev, tako imenovane sobotne šole s poukom v poljskem jeziku pa že zavračajo na stotine Poljakov, ki bi želeli svoje otroke vpisati k pouku. "Veliko otrok sploh nismo sprejeli. Preprosto zato, ker v šolah zanje nimamo več prostora."⁴⁴ Da zelo obremenjenih državnih institucij, ki se ukvarjajo s tujci in trgom dela, niti ne omenjamo.

Mnenja Britancev o Poljakih so različna. Najočitnejša je razdvojenost med delodajalci in iskalci dela, to je običajnimi državljani. Za delodajalce in državne oblasti predstavljajo priseljenci rešitev krize na trgu dela, saj z njimi za nižje plače zapolnjujejo za britansko prebivalstvo nezanimiva delovna mesta. Poleg tega jim

41 Tabela prikazuje oceno petih največjih nacionalnih skupin prebivalstva Velike Britanije in izhaja iz letnega anketiranja prebivalstva (APS, Annual Population Survey, od leta 2004). Pri tem so podlaga za oceno podatki, pridobljeni z anketiranjem delovne sile (LFS, Labour Force Survey). Vzorec vključuje vse na Poljskem anketirane posameznike, ki so bili rezidenčno prebivalstvo Velike Britanije vsaj šest mesecev in so se v času anketiranja nahajali na domovih, kjer so imeli prijavljeno prebivališče. V vzorec niso vključeni študenti, ki so bili prijavljeni v študentskih domovih (in tisti, ki nimajo staršev s statusom rezidenta), in posamezniki, ki so se v času anketiranja nahajali v hotelih, zaporih ali so bili nastanjeni drugje. Namen anketiranja delovne sile (LFS, Labour Force Survey) je pridobivanje podatkov o trgu delovne sile Velike Britanije, pri tem pa anketiranje vključuje tudi podatke o državi rojstva in nacionalnosti. Anketiranih je bilo 53.000 gospodinjstev. Anketiranje je potekalo v petih fazah po približno 11.000 anketiranih na vsako fazo. Koeficient variacije je med 0 in 5, kar pomeni, da se posamezne ocene smatrajo kot natančne.

42 http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_population/Population_trends_135.pdf, 18. 8. 2009.

43 Workpermit.com (2005): "East European immigrants transforming London" (http://www.workpermit.com/news/2005_10_24/east_european_immigrants_change_london.htm, 6. 6. 2008).

44 Workpermit.com (2005): "East European immigrants transforming London" (http://www.workpermit.com/news/2005_10_24/east_european_immigrants_change_london.htm, 6. 6. 2008).

ustreza dejstvo, da so Poljaki pripravljene delati v povprečju 46 ur tedensko, da so marljivi in nasploh dobri delavci. Zadovoljni so tudi z opravljenim delom in s strokovnostjo, ki jo ti izkazujejo na različnih delovnih področjih. Zaradi kulturnih sorodnosti in pripadnosti Rimokatoliški cerkvi ter dejstva, da so Poljaki pod socializmom živeli v urejenih razmerah in načeloma ne izkazujejo nasilništva, so zato veliko bolj zaželeni od katerihkoli drugih migrantov, kot so recimo kosovski Albanci, Albanci, Somalijci in drugi migranti iz držav v razvoju, do katerih je domače britansko prebivalstvo veliko bolj nezaupljivo.

V povsem drugačni luči vidijo Poljake običajni britanski državljani in iskalci zaposlitve. Za iskalce zaposlitve so konkurenca na trgu dela, ki se po njihovem mnenju odraža v zniževanju plač. Konkurenčnost pa se kaže tudi s pripravljenostjo, fleksibilnostjo in lojalnostjo Poljakov tudi po sprejetju na delovno mesto. Poljaki se tudi hitro učijo, plačujejo davke, doma na Poljskem jih navadno čakajo družine in zaradi tega za delodajalce ne predstavljajo večjih težav. Običajni državljani so pretreseni zaradi številnih Poljakov, ki so postali brezdomci, alkoholiki in odvisniki in so tako toliko bolj podvrženi kriminalu. Skrbi jih tudi kakovost življenja, ki z množičnostjo migrantov po njihovem mnenju pada.

UČINKI IN PROBLEMI VRAČANJA POLJAKOV NA POLJSKO

Razlogov za masovno emigracijo Poljakov v Veliko Britanijo je več. Poleg motivov doseganja boljših ekonomskih razmer in znanja angleškega jezika na migracijo vpliva tudi slabše gospodarsko stanje na Poljskem: zelo visoka brezposelnost (leta 2004 najvišja v EU), nizke plače in v večini primerov nerešeni stanovanjski problemi. Za veliko večino emigrantov predstavlja Velika Britanija življenjsko priložnost za zaslužek, boljše življenje in ob vrnitvi domov finančno neodvisnost. Večina emigrantov si je po vrnitvi ustvarila svoje domove zunaj mest in poiskala zaposlitve v mestih, mnogo jih je na podlagi izkušenj, pridobljenih v Veliki Britaniji, odprlo tudi svojo obrt. Tu je opaziti očitno podobnost z "gastarbajterstvom", ko so ljudje iz nekdanje Jugoslavije v 60. in 70. letih 20. stoletja množično zapuščali domove in iz ekonomskih razlogov odhajali na delo v Nemčijo, tako kot danes Poljaki v Veliko Britanijo, z močno željo po vrnitvi. Ljudje so močno občutili prehod iz socialistične družbene ureditve v kapitalistično. Danes je v pravnoformalnem smislu vstop v Veliko Britanijo neotežen (zaradi sprejetja zakonodaje o prostem pretoku delovne sile in nesporejta prehodnega obdobja za tuje iskalce zaposlitve) in mogoč samo s potnim listom. Pri tem ne gre več za potovanje na Zahod v smislu odhoda v "kapitalistični svet", temveč samo za prehod v drugo državo članico EU, kjer so prav tako kot doma na Poljskem uveljavljena načela tržnega gospodarstva.

Gospodarske razmere na Poljskem se od vstopa v EU izboljšujejo. Pri tem sta pomembna gospodarska rast in odpiranje novih delovnih mest, ki jih ponujajo tuji investitorji, zlasti multinacionalke. Vendar bodo nadaljne potrebe po delovni sili zaradi gospodarske recesije, ki je iz ZDA z zamikom prišla v Evropo, odvisne od izboljšanja gospodarskih razmer. Posledica recesije je tudi (prihajajoča) kriza trga delovne sile. "Naslednja stopnja gospodarske recesije je v fazi oblikovanja: svetovna kriza zaposlovanja. Ta šele dobiva jasno obliko, pri tem pa resnost, razširjenost in časovni okvir recesije, kot tudi spremembe v strukturi trga dela tako razvitih kot tudi gospodarstev v razvoju nakazujejo, da je svet pred največjim porastom brezposelnosti v zadnjih desetletjih" (When jobs disappear 2009, 64). Posledica recesije je zapiranje delovnih mest in vračanje Poljakov. "Na podlagi raziskav, ki jih je opravil Institute for Public Policy Research Velike Britanije leta 2008, ocenjujejo, da je od milijona priseljenih iz vzhodnoevropskih delavcev, večinoma s Poljske, polovica že odšla."⁴⁵ Po mnenju profesorice Krystyne Igliske so take izjave "popoln nesmisel", saj nobena država ne premore izoblikovanih statističnih orodij za beleženje statistike povratnikov.

"Če bomo obdržali vezi z ljudmi, ki so emigrirali v Veliko Britanijo in se bodo pričeli vračati, bo učinek emigracije pozitiven,"⁴⁶ je izjavil Tomasz Gondek, vodja Razvojne agencije v Wrocławu. Čeprav se gospodarsko stanje izboljšuje in so oblasti pripravljene na vrnitev delavcev iz Velike Britanije, je stanje na trgu dela za povratnike še vedno zaskrbljujoče. "Gospodarska nestabilnost v času recesije in številni povratniki, ki so v Veliki Britaniji izgubili delo, lahko ob prihodu domov samo še povečajo delež brezposelnih," je pojasnila Krystyna Iglicka, strokovnjakinja za migracije pri Centru za mednarodne odnose v Varšavi, ki poudarja, da "za povratnike ni razpoložljivih delovnih mest, strategija za tiste, ki izgubljajo delovna mesta v tujini, pa bi bila, da skušajo preživeti tam, sprejmejo nižja plačila, živijo od prihrankov ali se obrnejo na sorodnike."⁴⁷ "Ob mojem povratku v Varšavo so mi bila takoj ponujena tri prosta delovna mesta, vendar je veliko težje najti delo v manjših mestih. Imam prijatelja, ki je še vedno v Londonu in si želi domov, vendar ga skrbi, da doma ne bo našel zaposlitve,"⁴⁸ je izjavil Marcin Kikut, ki po vrnitvi iz Londona v Varšavo poučuje angleški jezik. Ob vrnitvi domov se pojavljajo težave

45 Szmigielski, Robert (2009): "Reports of Polish workers returning 'en masse disputed" (<http://www.cbw.cz/en/article/reports-of-polish-workers-returning-en-massedisputed.aspx>, 2. 8. 2009).

46 Espino, Nathaniel (2007): "Poland wants its workers back from Western Europe." V International Herald Tribune (<http://www.iht.com/articles/2007/05/16/business/zloty.php>, 6. 6. 2008).

47 Szmigielski, Robert (2009): "Reports of Polish workers returning 'en masse disputed" (<http://www.cbw.cz/en/article/reports-of-polish-workers-returning-en-massedisputed.aspx>, 2. 8. 2009).

48 Jones, Gareth, Jaworowski, Kuba (2008): "In parts of Europe, migrant workers head home." V International Herald Tribune (<http://www.iht.com/articles/reuters/2008/06/16/news/OUKWD-UK-EAST-MIGRATION-GENERAL-FEATURE-PIX-GRAPHI.php>, 6. 6. 2008).

pri zaposlovanju zlasti visokoizobraženih, ki so državo zapustili brez izkušenj in so v Veliki Britaniji opravljali nižjekvalificirana dela, hkrati pa bi se radi zaposlili v javni upravi ali zasedli druge vodstvene položaje: "Poljsko gospodarstvo ne potrebuje bančnih strokovnjakov, ki so si svoje prve izkušnje nabirali v gostinstvu,"⁴⁹ je pojasnila Krystyna Iglicka.

Tako so med migranti povratniki najbolj zaželeni tisti, ki se iz Velike Britanije vračajo z denarjem in so pripravljeni investirati v nastanek lastnih podjetij in s tem vnovčiti znanje in izkušnje, ki so si jih pridobili v Veliki Britaniji. S prislužnim denarjem lahko soprispevajo k zagonu zasebnega sektorja v gospodarstvu in imajo izkušnje in vezi iz Velike Britanije. "S seboj bodo prinesli anglosaksonsko podjetniško kulturo, denar in vezi z Zahoda."⁵⁰ Poljske oblasti se zavedajo, da je proces vračanja postopen in številčno manj intenziven od procesa odhajanja, zato si bodo tudi v prihodnje prizadevale vzpostaviti tako gospodarsko stanje v državi, ki bo Poljake bolj in bolj privabljal domov. "Vemo, da bo proces vračanja postopen, toda če bodo emigrantom ponujene nove in boljše priložnosti, lahko pričakujemo njihov povratek,"⁵¹ meni Jerzy Dusynski, minister za šolstvo in znanost v poljski vladi. To pa bo zlasti odvisno od trajanja gospodarske recesije.

SKLEP

Sodobne migracijske politike so se dandanes znašle v primežu nadzorovanja in omejevanja migracij, kjer bo ustrezno migracijsko politiko treba prilagajati razmeram v posameznih državah ter ustvariti, upoštevati in dograditi načela splošne migracijske politike EU (enotne migracijske politike EU še nima). Demografska slika EU se zdi z vidika nizke rodnosti in čedalje daljše življenjske dobe in s tem ostarelosti prebivalstva precej zaskrbljujoča. Posledice takega demografskega stanja vplivajo tudi na trg dela, kjer se zlasti stare države EU soočajo s primanjkljajem delovne sile, posebej v posameznih delovnih panogah. Ob upoštevanju splošnega načela o prostem pretoku delovne sile, maastrihtski (1992) in amsterdamski (1999) pogodbi, ostaja po širitvi EU s 15 članic na 25, z Bolgarijo in Romunijo na 27 (trg delovne sile se mora v celoti sprostiti do leta 2011), migracijska politika z uveljavljenimi prehodnimi obdobji (prehodnega obdobja niso uvedle Irska, Švedska in Velika Britanija) v rokah posameznih držav članic. Tako so se vse države članice razen navedenih zavarovale pred morebitnim vdorom priseljencev iz

49 Dougherty, Carter (2008): "Polish émigrés are returning home, posing a challenge for the economy." V International Herald Tribune (<http://www.iht.com/articles/2008/06/17/business/poles.php>, 6. 6. 2008).

50 Espino, Nathaniel (2007): "Poland wants its workers back from Western Europe." V International Herald Tribune (<http://www.iht.com/articles/2007/05/16/business/zloty.php>, 6. 6. 2008).

51 Dougherty, Carter (2008): "Polish émigrés are returning home, posing a challenge for the economy." V International Herald Tribune (<http://www.iht.com/articles/2008/06/17/business/poles.php>, 6. 6. 2008).

pridruženih držav ob omenjeni širitvi. Poleg tega se zahodne države EU soočajo tudi z močnimi pritiski priselitelvenih valov iz držav v razvoju. "Migracije niso postale globalne samo v smislu migracijskih tokov, temveč tudi v smislu upravljanja z njimi" (Pellerin 2003: 177). Iz pričujočih dejstev se zastavljata vprašanji o prihodnosti migracijskih gibanj v EU in o tem, kakšna bo v prihodnje EU: bo to trdnjava odprtih ali zaprtih vrat?

Za notranje migracije in s tem povezano zaposlovanje migrantov velja prednostna hierarhija, kjer imajo prednost najprej državljani lastne države, nato državljani drugih držav EU in šele nato državljani drugih držav ali držav v razvoju. Hkrati pa je upoštevanje omenjenega načela v domeni zakonodaje posamezne države, kar ustvarja razlike med državami članicami (Verlič-Christensen 2002). Ta vidik predpostavlja, da je vstop v zeleno državo znotraj EU formalno najmanj zahteven za migrante iz držav članic EU, medtem ko je za migrante iz drugih držav, držav nečlanic in držav v razvoju pri priseljevanju in iskanju zaposlitve formalno veliko bolj zahteven. Tako so med bolj zaželenimi migranti tisti iz nekdanjih držav socialističnega bloka, ki so že članice EU, nato iz tistih, ki to še niso, in šele nato preostali. Razlogov za sprejetje takih ukrepov je več. Najpomembnejša sta po zadnji širitvi EU na vzhod dva: kulturna sorodnost migrantov z vzhoda Evrope ter znanje in izobrazba potencialnih migrantov. Poleg omenjenega je pomembno še poznavanje jezika in v nekaterih primerih sorodstvene vezi. Ti migranti (tisti, ki jim je uspelo na Zahod) so se že med hladno vojno izkazali kot dobri, vestni, miroljubni in primerni delavci. Bolj odklonilno pa je domače prebivalstvo do migrantov iz držav v razvoju, mulatov, črncev. Ti po percepciji domačega prebivalstva izhajajo iz evropski nesorodnih kultur s potencialno nasilniškimi primesmi in se ne izkazujejo z znanjem in izobrazbo, temveč naj bi s svojo prisotnostjo odražali veliko večjo nagnjenost h kriminalnim dejanjem ter predstavljali s tem skrb in breme posamezni državi. Uveljavljena prehodna obdobja predstavljajo varnostno zaklopko, kar nakazuje, da se želijo stare članice EU vsaj začasno zavarovati pred migracijskim valom iz vzhodnoevropskih držav in tako delovati kot zaprta trdnjava, čeprav najpozneje do leta 2011, tako kot navaja podpisani sporazum. Tako se je paradoksalno pokazalo, da se je večina starih držav EU z uvedbo prostega prehoda meja in s širitvijo na vzhod ter premikom schengenske meje kljub svoji načelni odprti naravnosti ter pripravljenosti na sodelovanje v skupnem "evropskem prostoru" zatekla v zakonsko zaščiteno defenzivo. Iz tega je razvidno, da smo lahko EU razumeli kot trdnjavo odprtih vrat za notranje migrante samo v primeru omenjenih treh držav, Irske, Švedske in Velike Britanije (preostale stare članice EU so trg delovne sile sprostile pozneje; glej opombo št. 6).

Za poljsko gospodarstvo in Poljake je pomenil vstop v EU veliko priložnost ter pridružitve k najuspešnejšim državam, vendar pa si ne britanske ne poljske oblasti niso predstavljale tako masovnih migracij. Nekoliko drugačen scenarij in nekoliko bolj razpršena migracija Poljakov bi bila mogoča, če še kakšna izmed

starih članic EU ob širitvi ne bi uvedla omejitev in bi se migracijski val razpršil še po drugih državah, recimo Franciji, Belgiji ali Nizozemski. Tako se je Velika Britanija nepričakovano soočila z močnim migracijskim pritiskom, ki je v veliki meri zapolnil kadrovske potrebe, obenem pa povzročil tudi vrsto drugih manj prijetnih učinkov, med katerimi so omembe vredni brezdomstvo, delo na črno in povečan obseg dela pristojnih institucij. Na Poljskem je odliv kvalificirane, visokokvalificirane in relativno mlade delovne sile povzročil precejšen primanjkljaj na trgu dela. Poleg tega se domov vračajo migranti z neprijetno življenjsko izkušnjo, taki, ki jim v Veliki Britaniji ni uspelo dobiti zaposlitve in so zapadli v alhokol ali droge ter bodo doma iskali socialno pomoč. Zanje bodo stroški družbene reintegracije toliko večji, medtem ko si bodo preostali s privarčevanim denarjem izboljšali življenjski standard (nakup stanovanja) in poiskali zaposlitev. Najbolj neprijeten scenarij pa bi se Poljski primeril, če se večina emigrantov sploh ne bi vrnila.

Velika Britanija je postala za Poljake največja trdnjava odprtih vrat, medtem ko to ni mogoče trditi za celotno EU. Migracije v kontekstu globalizacije nakučujejo na ambivalentnost migracijskih politik, kar se je izkazalo z uvedbo prehodnih obdobj, ki so enoten evropski prostor EU preusmerile v izolacionistični. Migracijski val Poljakov in drugih narodov z evropskega vzhoda po priključitvi Romunije in Bolgarije leta 2007 postavlja v ospredje pojav sodobnega "gastarbajterstva", ki se je začelo z emigracijo Poljakov v Veliko Britanijo v enotnem prostoru EU, za katerega se zdi, da se bo nadaljeval po preteku prehodnih obdobj, to je v največji meri po letu 2011 in ob novi širitvi EU, če bodo gospodarske razmere to dopuščale. Ključna migracijska vprašanja se še vedno, tako kot že velikokrat prej v zgodovini, vrtijo okrog delovne sile in ekonomskih razmer. Predvidevamo lahko, da bo svetovna gospodarska recesija slej ko prej dosegla dno, kar pomeni, da bo enkrat v prihodnje tudi Evropa v ponovnem gospodarskem zagonu. V kolikor bo do tega prišlo - in po teh pričakovanjih bo migracijska politika EU zaradi potreb po delovni sili in precejšnjih gospodarskih in razvojnih razlik med starimi in novimi državami članicami ter naglega povečevanja deleža starega prebivalstva, zlasti v starih državah članicah, še naprej usmerjena v zapolnjevanje manjkajočih kadrov na trgu dela. Nadaljne odpiranje trga dela bo v veliki meri odvisno od kulturnih in političnih vprašanj, ki jih bodo posamezne države obravnavale kot sebi in gospodarstvu ter družbi ogrožujoča ali sprejemljiva. Odgovor na vprašanje, ali bo EU v prihodnje v celoti trdnjava odprtih ali zaprtih vrat in v kolikšni meri, pa lahko pričakujemo šele, ko bo imela EU enotno migracijsko politiko.

VIRI IN LITERATURA:

- Kovač, Bogomir (2003) "Globalizacija, migracijski tokovi in ekonomski razvoj na obrobju slovenskih migracijskih dilem." V Romana Bešter *Migracije – globalizacija – Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut: 43–81.
- Malačič, Janez (2003) "Migracije". V Janez Malačič *Demografija, teorija, analiza, metode in modeli*. 5. izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta: 155–182.
- Pajnik, Mojca in Simona Zavratnik (2003) "Med globalnim in lokalnim v sodobnih migracijah." V Romana Bešter *Migracije – globalizacija – Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut: 5–14.
- Pellerin, Helene (2003) "Crisis? What Crisis? The politics of migration regulation in the area of globalisation." V Eleonore Kofman in Gillian Youngs *Globalization: Theory and Practice*. New York in London: Continuum: 177–192.
- Simon, Julian L. (1999a) "Some General Theory of Immigration Consequences." V Julian L. Simon *The Economic Consequences of Immigration*. Ann Arbor: University of Michigan Press: 12–22.
- Simon, Julian L. (1999b) "Conclusions and Summary of Main Findings." V Julian L. Simon *The Economic Consequences of Immigration*. Ann Arbor: University of Michigan Press: 365–375.
- (2009) "When jobs disappear." *The Economist*, print edition. London, Tokyo in Washington DC 11 (14. marec): 64–66.
- Verlič-Christensen, Barbara (2002) "Mednarodne migracije in trg delovne sile v Evropski skupnosti." V Barbara Verlič-Christensen *Evropa v precepu med svobodo in omejitvami migracij*. Ljubljana, FDV: 18–44.

INTERNETNI VIRI:

- Broomby, Rob (2008): "Poles head home as UK dream fades." V BBC (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7281608.stm>, 6. 6. 2008).
- Centralni statistični urad republike Poljske (2008), *Główny Urząd Statystyczny* (http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_Informacja_o_rozmiarach_i_kierunk_emigra_z_Polski_w_latach_2004_2007.pdf, 18. 8. 2009).
- Dougherty, Carter (2008): "Polish émigrés are returning home, posing a challenge for the economy." V International Herald Tribune (<http://www.ihf.com/articles/2008/06/17/business/poles.php>, 6. 6. 2008).

- Doughty, Steve (2006): "UK lets in more Poles than there are in Warsaw." V Mail Online
(<http://www.dailymail.co.uk/news/article-384121/UK-lets-Poles-Warsaw.html>, 6. 6. 2008).
- Espino, Nathaniel (2007): "Poland wants its workers back from Western Europe." V International Herald Tribune
(<http://www.iht.com/articles/2007/05/16/business/zloty.php>, 6. 6. 2008).
- Evropska komisija (2008): "Aktualne teme, Schengen"
(http://ec.europa.eu/slovenija/dossier/schengen/index_sl.htm, 12. 12. 2008).
- Fuller, Thomas (2005): "Europe's great migration, Britain absorbing influx from the East." V International Herald Tribune
(<http://www.iht.com/articles/2005/10/20/news/poles.php>, 6. 6. 2008).
- Hill, Amelia (2006): "Homeless Poles too ashamed to leave UK." V Guardian.co.uk
(<http://www.guardian.co.uk/society/2006/sep/10/homelessness.asylum>, 6. 6. 2008).
- Henley, Peter (2006): "South: Polish immigration." V BBC
(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/5080924.stm, 6. 6. 2008).
- Jeffries, Stuart (2005): "Workers of the world." V Guardian.co.uk
(<http://www.guardian.co.uk/uk/2005/mar/09/immigration.immigrationandpublicservices>, 6. 6. 2008).
- Jones, Gareth in Kuba Jaworowski (2008): "In parts of Europe, migrant workers head home." V International Herald Tribune
(<http://www.iht.com/articles/reuters/2008/06/16/news/OUKWD-UK-EAST-MIGRATION-GENERAL-FEATURE-PIX-GRAPHI.php>, 6. 6. 2008).
- Ministrstvo za gospodarstvo in delo republike Poljske (2004–2008), Ministerstwo Gospodarki i Pracy
(<http://www.migracje.gov.pl/?1,30,216,200803>, 18. 8. 2009).
- Szmigielski, Robert (2009): "Reports of Polish workers returning 'en masse disputed'" V Profit.cz
(<http://www.cbw.cz/en/article/reports-of-polish-workers-returning-en-massedisputed.aspx>, 2. 8. 2009).
- Urad za državno statistiko Velike Britanije, 2009, Office for National Statistics
(http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_population/Population_trends_135.pdf, 18. 8. 2009).

- SURS (2004): "Statistični urad Republike Slovenije. Statistični letopis Republike Slovenije 2004. Priseljenci iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2003" (http://www.stat.si/letopis/2004/04_04/04-36-04.htm?jezik=si, 1. 12. 2008).
- SURS (2005): "Statistični urad Republike Slovenije. Statistični letopis Republike Slovenije 2005. Priseljenci iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2004" (http://www.stat.si/letopis/2005/04_05/04-30-05.htm?jezik=si, 1. 12. 2008).
- SURS (2006): "Statistični urad Republike Slovenije. Statistični letopis Republike Slovenije 2006. Priseljenci iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2005" (http://www.stat.si/letopis/2006/04_06/04-30-06.htm?jezik=si, 1. 12. 2008).
- SURS (2007): "Statistični urad Republike Slovenije. Statistični letopis Republike Slovenije 2007. Priseljenci iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2006" (http://www.stat.si/letopis/2007/04_07/04-30-07.htm?jezik=si, 1. 12. 2008).
- Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji (2008): "Zaposlovanje in sociala. Prehodna obdobja za prost pretok delovne sile" (<http://evropa.gov.si/zaposlovanje/prehodno-obdobje/>, 12. 12. 2008).
- Workpermit.com (2005): "East European immigrants transforming London" (http://www.workpermit.com/news/2005_10_24/east_european_immigrants_change_london.htm, 6. 6. 2008).